

О.В. Духневич, ст. гр. УНЗ-11-Б1
Науковий керівник: І.Л. Сіданіч, к.п.н.,
доцент Інституту менеджменту та
психології ДВНЗ «УМО» НАПН України

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність інноваційного підходу до управління навчально-виховним процесом, який обумовлює конкурентоздатність навчального закладу серед інших установ, що надають освітні послуги. Автор досліджує безпосередній вплив педагогічного менеджменту в галузі навчання та виховання на забезпечення якості освіти підростаючого покоління.

Ключові слова. Навчально-виховний процес, конкурентоспроможність, якість освіти, інноваційне управління.

Аннотация. В статье обоснована необходимость инновационного подхода к управлению учебно-воспитательным процессом, который обуславливает конкурентоспособность учебного заведения среди других учреждений, предоставляющих образовательные услуги. Автор исследует непосредственное влияние педагогического менеджмента в области обучения и воспитания на обеспечение качества образования подрастающего поколения.

Ключевые слова. Учебно-воспитательный процесс, конкурентоспособность, качество образования, инновационное управление.

Annotation. The article substantiates the need for an innovative approach to the management of educational process, which determines the competitiveness of the institution among other institutions that provide educational services. The author examines the direct impact of educational management in the field of training and education to ensure the quality of education of the younger generation.

Keywords. The educational process, competitiveness, quality education, innovative management.

Актуальність проблеми. Розвиток України в ХХІ столітті характеризується докорінними змінами в основних галузях життя суспільства. В умовах прискореного розвитку глобалізаційних процесів змінюється стратегічна мета держави, відбувається пошук інноваційних підходів до форм і методів управління, ефективних інструментів здійснення виробничо-господарської діяльності.

Конкурентоспроможність на світовому ринку все більше залежить від продукції, в основі якої лежать нові знання. Потреба у перспективному людському капіталі, який здатний підвищити інноваційно-інтелектуальний потенціал країни, зумовлює потребу державної індустрії у якісно новій науці та освіті.[2; 8-9]

Система освіти в Україні перебуває у стані трансформації, важливим елементом якої є побудова нової, орієнтованої на задоволення освітніх потреб суспільства, моделі керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Стратегічні орієнтири сучасної освіти окреслені у Національній доктрині розвитку освіти України, концепції розвитку загальної середньої освіти, законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про інноваційну діяльність» тощо.

Метою загальної середньої освіти залишається забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання та виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.[1]

Разом з тим, у вище перерахованих документах підкреслюється роль гуманітарного фактору в розвитку суспільства і визнається пріоритетом розвиток особистості із сформованою соціальною компетентністю, здатної виробити свою громадянську позицію, творити і проектувати власне життя.

Реалізація мети та завдань, які сьогодні стоять перед освітою багато в чому залежить від активності та професіоналізму менеджерів освіти. Управління навчально-виховним процесом є невід'ємною складовою управління навчальним закладом, отже, надзвичайно важливою функцією директора школи. Саме від керівника залежить зацікавленість всіх учасників навчально-виховної діяльності в реалізації місії закладу, тобто мотивація усіх

виконавців програми розвитку освітньої установи. Сьогодні ефективна освіта школярів нерозривно пов'язана із пошуком нових форм і методів організації навчально-виховного процесу, із розробкою та здійсненням освітніх інновацій, що якісно змінюють мету, зміст, структуру, засоби, технології навчання, виховання, управління.

Аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури свідчить про те, що проблема ефективного управління навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах, спрямованого на формування конкурентоспроможного випускника, є актуальною та стратегічно важливою.

Як приклад, можна навести визначення В.С.Лазарева: «Суть внутрішньошкільного управління можна визначити як діяльність управлінської підсистеми. Спрямованої на створення прогностичних, педагогічних, психологічних, кадрових, організаційних, правових, матеріально-фінансових, санітарно-гігієнічних, медичних умов, потрібних для нормального функціонування і розвитку навчально-виховного процесу та реалізації мети школи». [9; 13]

Зміст управління навчально-виховним процесом як складової частини управління навчальним закладом висвітлили у своїх монографіях такі вітчизняні науковці як В.І.Маслов, Л.І. Даниленко, Г.А.Дмитренко, Г.В.Єльнікова, В.В.Григораш, О.І.Мармаза, Г.М.Тимошко та інші.

Мета статті - розкрити сутність управління навчально-виховним процесом загальноосвітнього навчального закладу в умовах збереження конкурентоспроможності школи та визначити умови забезпечення якості освіти підростаючого покоління, що відповідає державному стандарту і запитам держави та суспільства.

Процес управління має певну структуру, яка складається із ряду функцій. Управління навчально-виховним процесом є цільовою функцією, яка в свою чергу здійснюється у відповідності до загальних управлінських функцій, таких як : аналіз, планування, організація, контроль та регулювання.

Аналітична діяльність керівника навчального закладу в режимі функціонування спрямована на вивчення стану різних систем, у тому числі освітньої та виховної. Завдання керівника полягає не лише у визначенні кількісних і якісних показників навчально-виховного процесу, а й у вивченні потреб основних споживачів освітніх послуг, які надає школа, запити ринку праці, відстеженні змін у нормативно-правовому забезпеченні діяльності ЗНЗ, ознайомленні з новими освітніми технологіями та методиками навчання, виховання чи управління.

Функціонування наряду залежить від тих видів управління, які є пріоритетними для керівника освітнього закладу. Так, при інноваційному менеджменті функція управління включає в себе визначення місії школи. Вироблення місії навчального закладу – ідея не нова, вона ще у 90-х роках ХХ століття набула популярності у багатьох країнах Європи, але в Україні тільки стає традицією шкіл.

Місія – це чітко виражена причина існування і діяльності освітньої організації, яка і визначає наміри школи стосовно потреб споживачів та ринку з метою підтримання конкурентоспроможності закладу в умовах наявної конкуренції на ринку освітніх послуг, і стимулює організацію до розвитку в обраному напрямку, і мотивує педагогів та учнів до ефективної та злагодженої роботи. [6; 220]

Організація навчально-виховного процесу повинна відповідати місії та стратегічній меті школи і орієнтуватися на запити держави та суспільства. Девізом роботи школи в галузі навчання і виховання повинна бути: «якість, якість і ще раз якість». Щоб забезпечити ефектність навчання і виховання школярів керівник навчального закладу повинен слідувати, передусім, пріоритетності гуманістичної парадигми, заохочувати впровадження в навчально-виховний процес сучасних методів і засобів, інтерактивних, проектних, експериментальних технологій тощо. [3; 39]

Важливим чинником реалізації якісного освітнього процесу є формування шкільної організаційної культури, яку характеризує співпраця, орієнтована на досягнення мети. Шкільну організацію можна описати як специфічну систему відносин, якої навчаються, яку адаптують і використовують всі учасники навчально-виховного процесу. Ця система демонструє їм «правильний» спосіб мислення, рішень і поведінки у всіх обставинах, пов'язаних із школою. Таким чином, керівник навчального закладу повинен сприяти формуванню в його організації власної системи відносин, яка включала б реакції на зовнішні та внутрішні виклики і допомагала б серед багатьох напрямів розвитку обрати оптимальний для даної організації. [7; 31]

Відповідно до характеру інноваційного управління, яке на сьогоднішній день можна вважати запорукою успішної організації навчально-виховної діяльності, контроль за процесами навчання і виховання у школі визначається не як засіб перевірки діяльності вчителів та учнів, а як важіль регулювання та корекції у педагогічному процесі.

Реформування освіти в Україні зумовило оновлення ролі директора школи. На перше місце висувається лідерська позиція керівника. І не просто лідерство, а коуч-лідерство. Директор, який приваблює людей, уміє згуртувати односторонців, який зацікавлений в успіху кожного, здатний створити дійсно творчу атмосферу в освітньому закладі. Саме творчий підхід до навчання та виховання підростаючого покоління є підґрунтям формування всебічно розвиненої особистості учня.

Сучасність диктує вимоги до освіти, яким можна відповідати тільки за умови впровадження в школі освітніх інновацій. Тому набагато більшу роль у навчально-виховному процесі починає відігравати інноваційний педагог – агент змін. Керівники школи, метою яких є забезпечення формування та розвиток основних компетентностей учнів, повинні зберігати педагогів – новаторів, створюючи для них оптимальні сприятливі умови праці, а також, по можливості, надавати матеріальну підтримку. [6; 56]

Висновки. Аналіз науково-педагогічної та методологічної літератури показав, що серед основних завдань реформування освіти в Україні реалізація основних напрямів державної політики в управлінні загальною середньою освітою в контексті демократизації управління, побудови громадянського суспільства й встановлення відповідності між освітніми запитами громадян та наданням якісних освітніх послуг із боку навчальних закладів посідає провідне місце.

Нормативно-правова база забезпечує і спрямовує спрямування діяльність керівників навчальних закладів на оптимальне поєднання інноваційного управління з розвитком демократичних процесів у системі управління освітою.

Дослідження та аналіз сучасного стану підготовки керівників ЗНЗ до ефективного управління навчально-виховним процесом показали, що теоретичні та практичні його аспекти є соціально детермінованими і відносяться до числа пріоритетних.

У контексті даного дослідження гуманістично спрямоване управління навчально-виховною діяльністю розглядається як різновид професійного менеджменту, що передбачає оновлення ролі і змісту роботи директора школи, обумовлюючи забезпечення надання освітніх послуг ЗНЗ. Які задовольняють сучасні запити держави і суспільства.

Усе викладене вище доводить про необхідність розробки та впровадження в навчальну діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти науково обґрунтованої системи підготовки керівників ЗНЗ як професіоналів у галузі педагогічного менеджменту.

Література

1. Закон України "Про загальну середню освіту" від 13.05.99 р., № 28, ст.230.
2. Василенко В.О., Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник. За редакцією В.О.Василенко. – К.: ЦУП, Фенікс, 2003.-440с.
3. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах. Монографія. – К.: Міленіум, 2004. – 358с.

4. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Освітній менеджмент. Підручник. – К.: Академвидав, 2003 – 414с.
5. Куляпин А.С. Обучая других – сам растешь как профессионал. // Директор школы, № 2 (62), 2012. – с.52-58
6. Освітній менеджмент: Навчальний посібник / за редакцію Л.Даниленко, 0-72 Л.Карамушки. – К: Шкільний світ, 2003.-400с.
7. Тимошко Г.М. Менеджмент соціальної роботи.: навчальний посібник. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 308с.
8. Управління навчальним закладом: Навчально-методичний посібник. У двох частинах. Ч.1. Абетка менеджера освіти. / О.І.Мармаза, О.М. Касьянова, В.В. Григораш та ін. – Харків: Веста: В-во «Ранок», 2003. – 160с.
9. Управління навчальним закладом: Навчально-методичний посібник. У двох частинах. Ч.2. Ключ до професійного успіху ./ О.І.Мармаза, О.М. Касьянова, В.В. Григораш та ін. – Харків: Веста: В-во «Ранок», 2003. – 160с.
10. Яременко М. Формування іміджу НЗ. // Директор школи, № 2 (62), 2012. – с.25-27